

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 4.11.60 / תע' יחיד / 'רטרוספקטיבה' / מוזיאון תל-אביב

בחסות איגוד המוזיאון בישראל, נפתחת עתה בבית דיזינגוף תערוכה רטרוספקטיבית מיצירותיו של אברהם נתון ז"ל. את כל דרכו של נתון בציור אפשר להגדיר כשאיפה בלתי פוסקת לעיצוב חד-משמעותי ומוחלט של הצורה. קו ברור עובר מציוריו הראשונים הנעים בין אימפרסיוניזם לאקספרסיוניזם מתון משנות השלושים, ועד ליצירותיו האחרונות המופשטות והגיאומטריות - החתירה לטוהר הצורה ושיווי משקל מוחלט בצבע. שלא כציירים אחרים, הסוטים תוך מהלכם לדרכים צדדיות וקוטפים פרחים זרים, דבק נתון בדרכו האחת, שהאמין באמונה נלהבת כי היא הנכונה והמובילה קדימה.

לפני כל צייר ניצבת בזמן מן הזמנים הדילמה: מהי הדרך הנכונה לביטוי חזותו? האם צודקת הגישה התובעת שהציור יהיה אמביוולנטי וניתן לפירושים שונים, או שיש לשאוף להצבה חד-משמעותית ומוחלטת של הדברים? נתון בחר בדרך השנייה - עם כל המשתמע ממנה. הצבה חד-משמעותית מעצם טבעה היא בלתי סובלנית ואין גם אפשרות למסור תוכן בצורת הצבה כזאת. נתון הסיק את מלוא המסקנות מהחלטתו וויתר על התוכן, ובמקומו הציב את הצורה הטהורה כתוכן. ויתור זה על התוכן הקשור בצורה החיצונית של העצמים, לא בא לנתון בקלות. עוד בשנים האחרונות של חייו, היה חוזר בכמה מציוריו לצורות הקשורות בדמות החיצונית של העצמים, אך גם בציורים אלה היתה הצורה מטוהרת ודומיננטית. קל לעקוב אחר התפתחות ציורו של נתון בדרכו לעיצוב מוחלט של הצורה. בציוריו הראשונים מופיעה דמות האדם ליד הנוף בצורה ריאלית, המפנה לאט לאט את מקומה לצורה מסוגגנת יותר ויותר. ציוריו משנות החמישים מדגימים בביור נטייה זו לסגנון מדויק וחד-משמעי של הצורה. בציורים אלה כבר מופיעה בביור תפיסתו את הצורה כזוהת בין הקו המגדיר וכתם הצבע הנהפך במשך הזמן לגיאומטרי. עם הוויתור הסופי על התוכן מופיע, כמובן מאלי, ציור גיאומטרי טהור, השואב את מקורותיו מאמנים כמונדריאן, ון-דוסבורג ומאלביץ'. בציוריו האחרונים הוסיף נתון לצורה הגיאומטרית גם טקסטורה חומרית כדי להדגיש את האופי המיוחד של הצורה ולתת לה מימד מוחשי יותר. יש אירוניה רבה בגורל שחרץ כי דווקא נתון, שתמיד שאף שאיפה ללא לאות לצייר את ציור המחר, נלקח דווקא כשעמד ממש על סיפו של ציור זה.